

ŘEPKA V PROVOZNÍCH PODMÍNKÁCH

Ing. Miloslav KASAL
Ing. Zdeněk JOUDAL
ZD DOLANY, okres NÁCHOD

Pěstitelské podmínky

- nadmořská výška od 260 m do 500 m,
- půdní typ - převážně hnědozemě a hnědé půdy,
- půdní druh - hlinité až hlinitopísčité půdy.

Tab. 1: Výsledky pěstování řepky ozimé za uplynulých 21 let

Období	Průměrný výnos v t	Průměrná výměra v ha
1975 - 1984	2,52	173
1985 - 1995 *)	3,29	389
z toho v letech 1988 - 1995	3,50	424

*) Vstup do SVŘ v r. 1983

Pěstitelská technologie

ORBA A PŘÍPRAVA

Vzhledem k tomu, že předplodinu převážnou částí tvoří ozimé pšenice, která se v naší oblasti dosti často sklízí až v první dekádě srpna, nelze dodržet doporučený odstup orba - setí 2 - 3 týdny. Kompenzujeme to mělčí orbou v kombinaci s pěchy. Pokud hrozí nebezpečí hrud, jsou nutná ještě další opatření. Rozhodně se vyplatí, protože hrudky zhoršují jak vzcházení, tak i účinek herbicidů. Slibně vypadá setí do podmlátky provedené radličkovým podmlátačem. V roce 1994 vykazoval takto založený porost o 6 % vyšší výnos než porosty založené klasickým způsobem. Je to však opatření, které může být úspěšné jen za určitých klimatických a půdních podmínek. Jsou totiž určité problémy s posklizňovými zbytky, setím, vzcházením, zaplevelením a použitím herbicidů. Dopady jsou i do zpracování půdy v následujícím roce. Při orbě na těchto honech se zvedla spotřeba nafty cca o 3 litry na ha proti honům, kde v minulém roce proběhla klasická orba. Přesto po zvážení všech pro i proti se toto opatření jeví jako jedna z možností, jak dál snižovat náklady a urychlit setí. Jen je ještě třeba překonat zařícovaný pohled na porosty - vzhledově se nám totiž moc nelíbily ani na podzim, ani z jara.

SETÍ

Nové odrůdy mají rychlý start, v příznivých podmínkách snadno přerostou. V naší oblasti sejeme řepku v třetí dekádě srpna s výsevkem do 5 kg.ha⁻¹. Omezujeme tak nebezpečí přerůstání a potřebu dalších nákladů (Retacel na zvýšení zimovzdornosti). Pro kvalitnější aplikaci pesticidů a hnojiv zakládáme u všech porostů koleťové řádky. Sejeme do úzkých řádků a v poslední době zkoušíme i výsev na široko pásovými botkami. Přesvědčili jsme se, že o výnosech nerozhoduje typ secího stroje, ale pouze kvalitní provedení všech potřebných zásahů během celého pěstitelského cyklu.

PLEVELE

V našich podmínkách se neobejdeme bez ochrany proti chundelce metlici, svízeli, heřmánkům a výdrolu obilnin. Z bohaté nabídky herbicidů se snažíme vybrat přípravky vyhovující spektrem účinku i cenou. Podle podmínek používáme přípravky jak před setím, tak i po zasetí a po vzejití. Chceme se také pokusit o řešení špatné situace kolem příkopů u silnic. Silničáři sečou jen jeden záběr vedle krajnice - zbytek se stává zdrojem zaplevelení a rezervoárem chorob. Pokud se nám podaří alespoň na dva měsíce retardovat pruh vedle zaseté plodiny, řešilo by to mnohé. Letos na to nezbyl čas ani peníze.

VÝŽIVA

Za základ považujeme hnojení dusíkem. To nejde ošidit ani v množství, ani v termínu aplikace. Podzimní hnojení dusíkem provádíme jen výjimečně. Těžiště je v jarním hnojení, rozděleném do tří až čtyř dávek. Rozhodující je včasnost zásahu, hlavně u regeneračního hnojení. První dávku dáváme většinou v ledku, další dávky je výhodnější dávat v DAMu (možnost kombinace s pesticidy - mimo herbicidů). DAM totiž díky rovnoměrnosti aplikace a mechanismu svého působení zvyšuje v našich podmínkách výnos cca o 8 % proti plochám hnojeným pouze pevnými hnojivy. Optimální dávky dusíku se pohybují kolem $140 \text{ kg} \cdot \text{ha}^{-1}$. Vyšší dávky dusíku sice zvyšují výnosy, ale za příznivého průběhu počasí mimo opožděné sklizně sebou nesou i zvýšené nebezpečí poléhání. Polehlé porosty pak ještě více zvyšují sklizňové ztráty. Tyto porosty vyžadují ještě další vklady do fungicidů, morforegulatorů a desikantů - každý se tedy musí rozhodnout, kam až může jít a co je pro něho ekonomicky nejvýhodnější. Hnojení fosforem, draslem, vápníkem a hořčíkem provádíme podle rozborů půd metodou KVK-UF. Největší problém se ukazuje u hořčíku. Díky rozborům půdy se daří udržet náklady i zásobu živin na přijatelné úrovni.

Tab. 2: Pěstitelská technologie v ZD Dolany*

Závod	Ukazatel
Závod I	výnos $3,4 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ - na 5 % plochy výnos vyšší než $4 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ 140 kg dusíku ve třech dávkách - jen granulovaná hnojiva 17 % ploch na podzim ošetřeno Retacelem 1,5 krát ošetřeno proti škůdcům 1 krát ošetřeno proti chorobám desikace na 10 % plochy
Závod II	výnos $3,68 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ - na 23 % plochy výnos vyšší než $4 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ 140 kg dusíku ve třech dávkách - z toho 2 dávky v DAMu 390 30 % ploch na podzim ošetřeno Retacelem 1,5 krát ošetřeno proti škůdcům 1 krát ošetřeno proti chorobám 1 krát ošetřeno regulátory růstu (Relan) desikace na 20 % plochy
Závod III	výnos $4,12 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ - na 46 % plochy výnos vyšší než $4 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ 160 kg dusíku ve čtyřech dávkách - z toho dvě dávky v DAMu 390 100 % ploch na podzim ošetřeno Retacelem 3 krát postřik proti škůdcům (z toho jednou proti bejlororce kapustové) 1 krát ošetřeno proti chorobám 1 krát ošetřeno regulátory růstu (Relan) 100 % desikace (Purivel, Harvade nebo Spodnam)

*) příklad z roku 1993/94.

Ekonomické vyhodnocení je v tab. 3.

Poznámka: Poměrně nízká dávka N (potřeba při výnosech $4 \text{ t} \cdot \text{ha}^{-1}$ je min. 200 kg N.ha⁻¹) je kompenzována vysokou úrovní organického hnojení a vyvážeností sorpční nasycenosti půdy.

Tab. 3:
Ekonomické

vyhodnocení tří pěstitelských technologií ozimé řepky

Znak	Závod I	Závod II	Závod III
------	---------	----------	-----------

Výnos v t.ha ⁻¹	3,40	3,68	4,12
Produkce v Kč.ha ⁻¹	18 020,00	19 504,00	21 836,00
Materiálové náklady v Kč.ha ⁻¹	4 154,00	4 284,00	5 679,00
Materiálové náklady v Kč.t ⁻¹	1 221,00	1 164,00	1 378,00
Podíl mat. nákladů na produkci (%)	23,00	21,90	26,00
Celkové náklady (odhad) v Kč.ha ⁻¹	13 309,00	13 679,00	15 204,00
Celkové náklady (odhad) v Kč.t ⁻¹	3 914,00	3 717,00	3 690,00
Podíl celk. nákladů na produkci (%)	73,80	71,10	69,60
Zisk v Kč.ha ⁻¹	4 711,00	5 825,00	6 632,00
Zisk na 1 Kč mater. nákladů	1,13	1,35	1,16
Zisk na 1 Kč celk. nákladů	0,35	0,42	0,30
Hranice rentability (v t.ha ⁻¹)	2,51	2,58	2,86
Míra rentability v %	35,40	42,60	43,60

ŠKŮDCI

Běžně provádíme ochranu proti krytonosům a blýskáčkovi. Podle lokalit a ročníků se počet zásahů pohybuje od jednoho do tří. Všeobecně v našich podmínkách platí, že zatím co v chladnější části podniku často vystačíme s jedním postřikem, v té teplejší jsou nutné dva, někdy i tři. V poslední době se zvětšuje i výskyt bejlomorky - tu většinou nezvládáme. Musí se ale sledovat i ostatní škůdci, včetně těch, kteří nás začali trápit až v poslední době (slimácci, květilka zelná).

CHOROBY

Rozšíření chorob se zdá v poslední době větší než v předchozích letech. Ekonomický efekt zásahu proti chorobám však nevychází zrovna nejlépe. Tak v roce 1995 jsme tím sice zvýšili výnos o 254 kg/ha, ale to nestačilo ani na pokrytí zvýšených nákladů.

SKLIZEŇ

Při větších plochách je vhodné připravit si podmínky pro postupnou sklizeň. Spolehlivě to lze zajistit jen kombinací těchto opatření:

- odrůdy s různou vegetační dobou,
- desikací části porostu,
- ošetření části plochy přípravky omezujícími ztráty při sklizni.

Jistě se to vyplatí, protože nikdy nemůžeme spolehlivě říci jaké počasí v době sklizně bude. Díky posklizňovkám dokážeme dobře zpracovat a zhodnotit produkci, ale vlastní sklizeň není bez problémů. Řepka je plodina, které stačí výsevek několika kg.ha⁻¹. Naše ztráty, i když se při sklizni těžko hodnotí, rozhodně tento výsevek několikanásobně převyšují a to přesto, že používáme prodloužené vály a boční lišty. Přezrálé nebo polehlé porosty tento stav ještě zhoršují. Podmítka všechna semena nezničí a tak u všech následných plodin musíme nutně počítat se zvýšenými náklady na ochranu proti plevelům.

ZAPLEVELENÍ ŘEPKOU

Řepka je schopna zaplevelit nebezpečně všechny porosty - od krmných až po technické plodiny. Na polích, kde se pěstuje cukrovka, by se proto řepka v osevním postupu neměla vyskytovat. Nejhorší je, že řepka může vzcházet prakticky celý rok a ne každý herbicid je schopen proti ní účinně zasáhnout, aniž by poškodil i ošetřovanou kulturu. Kultivační práce tuto situaci ještě zhoršují, protože podněcují další a další vzcházení semen řepky. Z tohoto důvodu se snažíme podmínku provádět až po vzejití většiny výdrolu. Podmínku provádíme mělce, abychom umožnili vyklíčit co největšímu množství řepky.

MNOŽITELSKÉ POROSTY

Vedle nárůstu ploch řepky zaznamenáváme v současné době i nárůst ploch hořčice - převážně zahraničního množení. Obě tyto skutečnosti, spolu s rozdrobením půdní držby, dokáží ztížit výběr ploch vhodných pro založení množitelských porostů. I když se tento výběr ploch podaří a založení porostů dopadne dobře, není ještě vyhráno. Uznávací řízení může být zkomplikováno řepkou rostoucí na neosečených příkopech u veřejných komunikací, nebo, což je ještě horší, výskytem řepky v ozimech tam, kde soused nezvládl plně ochranu.